

HUN KLEINE OORLOG

OORLOGSLITERATUUR
IN DE COLLECTIE VAN LIBERAS (1944-1947)

Inhoud

HUN DAGELIJKSE LEVEN.....	4
Rantsoenering.....	4
Receptenboekjes.....	8
Humor en de oorlog.....	10
HUN VERZET EN COLLABORATIE	12
Collaboratie.....	12
Verzet.....	14
HUN GEVANGENSCHAP	17
BRONNENOPDRACHT: kranten	21
BEGRIPPENLIJST	33

HUN DAGELIJKSE LEVEN

Rantsoeneringskaart uitgereikt door het Ministerie van Ravitaillering aan Madeleine Morial, geboren in Gent op 27 september 1901. De rantsoeneringskaart bevat nog vier zegels; bevat stempel van Jean De Visscher, handelaar in zuivelproducten in de Keizer Karelstraat 8 in Gent. Bron: Beeldbank Archief Gent

RANTSOENEERING Z 774090		KONINKRIJK BELGIË GEMEENTE GENT N° Z 774090 Keizerkruisstraat N° 9 Adres 205615 Identiteitskaart* N° 33103 Verblijfstoelating* N° Naam MORILLAS Voornamen Martelina Burgerlijke stand geh.-ongeh.-wed.-W.G. Nationaliteit BELGISCHE Geboren te Gent den 27 September 1901 Den 1 Juli 1941 De Burgemeester (of zijn afgevaardigde) Zegel Gemeentebestuur Hele ontvangegeborhalen. MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090	
RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090	
RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090	
RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090	
RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090		RANTSOENEERING Z 774090	

RAVITAILLEERING		RAVITAILLEERING		INSCHRIJVINGEN bij de Kleinhandelaars		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING	
MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		Product : SALON Naam of firma : OSCAR CLAEYS Haut-Port 11, GAND		GEMEENTE-ZEGEL	
MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		Product : Naam of firma :		GEMEENTE-ZEGEL	
MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		Product : Naam of firma :		GEMEENTE-ZEGEL	
MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		Product : Naam of firma :		GEMEENTE-ZEGEL	
MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		MINISTERIE VAN RAVITAILLEERING		Product : P. V. B. A. Naam of firma : B. V. B. A. G. o. n. t. B.G.K. 42067		GEMEENTE-ZEGEL	

Lees het krantenknipsel uit *Het Volksbelang* 1947

- Waarover gaat dit artikel?
.....
.....
.....
- Wat wordt er meegedeeld?
.....
.....
.....
- Van wie zou dit artikel uitgaan?
.....
.....
.....
- Waarom was rantsoenering in 1947 nog steeds nodig, twee jaar na de oorlog?
.....
.....
.....
- Hoe reageert de krant op de rantsoenering — begrijpend, kritisch of neutraal? Waarom?
.....
.....
.....
- Wat leert dit artikel ons over het dagelijkse leven van Belgen in de naoorlogse periode?
.....
.....
.....
- Zie je sporen van een verhoogde staat van alertheid en paraatheid of vertrouwen in herstel? Op welke manier?
.....
.....
.....

Context: *Het Volksbelang* is een Belgisch Nederlandstalig liberaal tijdschrift met een antiklerikaal, sociaal en progressief Vlaamsgezind profiel. Het verscheen voor het eerst in januari 1867, en verschijnt nog steeds.

Het rantsoen Huishoudkolen

Een protest van de A. C. L. V. B.

Het rantsoen huiskolen voor Februari wordt met 50 kg besnoeid

Onmiddellijk heeft de Algemeene Centrale der Liberale Vakbonden van België een protestbrief gezonden aan den h. Jacquemijns, voorzitter van de Commissie van Economische Coördinatie.

Zij laat gelden dat het onzin is het reeds zeer ontoereikend rantsoen huishoudkolen te verminderen voor de maand tijdens dewelke de laagste temperaturen geboekt worden.

Ook kan zij geen rekening houden met de beweegreden, dat de maand Februari de kortste maand van 't jaar is en wel ter oorzake van dit veel te laag rantsoen.

Geeft de Regeering zich degelijk rekenschap van wat de gemiddelde Belg reeds betaald heeft voor bijkomende brandstoffen gedurende de drie perioden van Siberische koude, die wij sinds December doorworsteld hebben?

Meent zij, dat het zoo gemakkelijk

valt aan de meerderheid der arbeiders, die een gemiddeld netto dagelijksch inkomen heeft van 100 fr., wekelijks ten minste 100 tot 125 fr. uit te geven voor bijkomende brandstoffen, — namelijk spriet en hout, — die als stroo opbranden bij de bijzonder bijtende koude, die dezen winter heerscht?

Het rantsoen voor Februari mag niet verminderd worden, want het misnoegt ten zeerste de arbeidende klasse, die onder den indruk blijft van de wederinvoering van den loonstop.

De A.C.L.V.B. is overtuigd, dat deze verwittiging zal volstaan opdat de regeering alle middelen zou uitputten, ten einde voor de maand Februari zooals voor de andere wintermaanden 1947 het vermeerderd kolenrantsoen te behouden, dat om zoo te zeggen als nieuwjaarsgeschenk werd toegestaan aan het Belgisch volk, dat trouwens dat geschenk met voldoening en met een werkelijk gevoel van verlichting had aanvaard.

Bron: Het Volksbelang 8/2/1947

Receptenboekjes

Lees het recept

- Waarom zou men "staarten" van dieren klaarmaken?

.....
.....

- Wat zou "a la poulette" betekenen?

.....
.....

- Welke ingrediënten kan je uit deze recepten herkennen?

.....
.....
.....

- Door wat zou je deze nu vervangen?

.....
.....
.....

- Zou jij dit zelf willen klaarmaken?

VARKENSTAARTEN.

Laat ze in hun geheel en kook ze ,evenals de ooren (zie hierboven) met droge groenten of aard-appelen.

SCHAAPSSTAARTEN.

Zet ze te koken in water of bouillon; geurige toe-kruiden, specerij, een weinig look en een citroen bruitschilletje (zeste) bijvoegen. wortelen, een ajuin en selder bijdoen. Het stoven moet tamelijk lang duren (ongeveer 3 uren). Opdienen op een groentepuree.

KALFSPOOTEN.

Zij worden bereid zooals kalpkop.

SCHAAPSPOOTEN.

Laat ze gedurende een half uur koken in gezou-ten en lichtjes geazijnd water, en dien op, over-goten met een vinaigrette saus.

SCHAAPSPOOTEN « A LA POULETTE ».

Plaats een klompje boter of margarine in een kastrol, een lepeltje bloem of zetmeel en vermeng goed zonder kleur te laten vatten, leng aan met een of twee glazen water, zout, peper, tijm, laurier-blad, geen peterselie (kleurt de saus) kleine uitjes, en, zoo mogelijk, kampernoeljes. Voeg er de in stuk gesneden pooten bij en laat zachtjes koken gedu-rende een half uur of drie kwartieren. Op het oog-enblik van opdienen, van het vuur nemen, er een scheutje azijn bijvoegen en, zoo mogelijk, binden met een eierdooier.

Tijl tegen den mof. Vlaamse volkshumor tijdens den oorlog (Jan De Schuyter)

Lees “Enkele kleine Raadgevingen” uit het receptenboekje *Keuken 1941*

- Wat valt je op?
.....
.....
.....
.....
- Welke handige tips ontdek je hier?
.....
.....
.....
.....
- Waarom zijn deze tips nodig?
.....
.....
.....
- Heb je zelf enkele besparingstips?
.....
.....
.....

Bekijk de cartoon

- Wat zie je? Wat valt je op?
.....
.....
.....
.....
- Wat zou het doel zijn van de cartoon?
.....
.....
.....
.....
- Voor wie zou de cartoon bedoeld zijn?
.....
.....
.....
.....

ENKELE KLEINE RAADGEVINGEN OM EEN ECHTE GROENTEBOS (bouquet garni) SAMEN TE STELLEN

Neem drie of vier peterselietakken met hun omgeplooide stengels, een takje tijm en een laurierblad, dit alles saamgebonden met een draad. Het bijvoegen van selder, look, bieslook, kruidnagel wordt speciaal aangegeven volgens het geval, in onze recepten.

OM FRUITEERVET UIT TE SPAREN

is het noodzakelijk er zekere zorg voor te dragen. Het vet dient op een goed vuur gesmolten te worden en den juist noodzakelijken tijd. Neem den ketel van het vuur weg alvorens er de ingelegde voorwerpen uit te halen. Wanneer het vet, slechts lauw meer is, het doordoen om het te ontlasten van de deeltjes die zich afscheidden van de bestanddeelen die in het vet vertoefden om te fruiten.

OM ZICH OP ZUINIGE WIJZE VAN EEN GAS- VUUR TE BEDIENEN

moet men er op letten dat de vlam steeds blauwkleurig en tamelijk kort weze. Zij mag zich in geen geval, tegen den bodem der recipienten plat drukken. In tegenstelling met wat zich vele huisvrouwen inbeelden bespoedigen deze hooge vlammen geenszins het koken, maar vertragen het eerder, om terzelfdertijd het gasverbruik aanzienlijk te vermeerderen.

Lees het fragment uit *Zuur en Zoet*

- Waar gaat het fragment over?

.....

.....

.....

- Wat is de toon van het fragment?

.....

.....

- Op welke manier probeert de auteur humoristisch over te komen?

.....

.....

.....

„'t Kan zijn,” zei 't oud ventje, „'t kan zijn. Hitler heeft dit gezegd en Goebbels heeft dāt gezegd, maar intusschen... Rusland is een groot land en 't laatste woord is nog niet gesproken.”

„Ja... Rusland is een groot land, maar ons leger is onweerstaanbaar. Zie eens wat we genomen hebben in enkele maanden: wij hebben de Baltische landen, wij hebben Witebsk, wij hebben Smolensk, wij hebben Minsk, wij staan voor de poorten van Leningrad en Moskou, wij hebben Gomel, wij hebben de Oekraïne met Kiew en Kharkov. Wij hebben bijna alles.”

„Bijna,” kwam het ventje er weer tusschen, „bijna!” en hij naderde tot vlak voor den krijgsman, boog zich voorover met een spottende uitdrukking alsof hij hem iets in 't oor ging fluisteren en toen Fritz zich verwonderd afvroeg wat er komen ging, zei het vaderken:

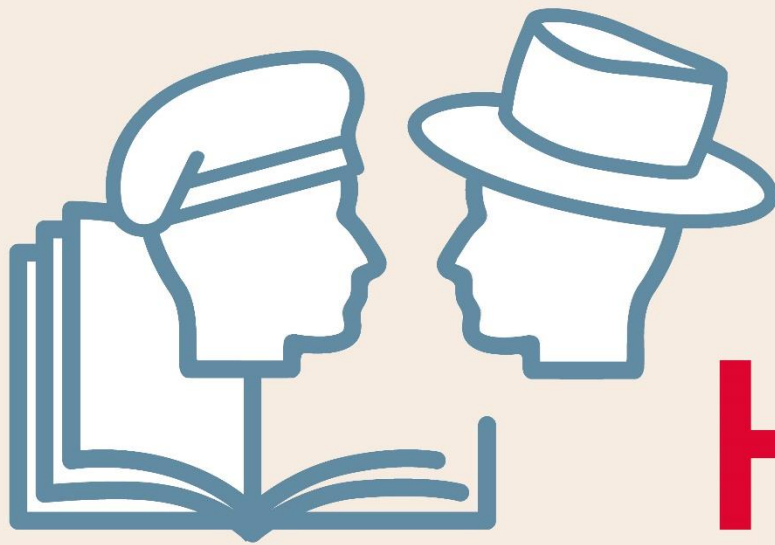
„Hebt gij „Rammel” al?”

„Rammel? Wat is Rammel? Is dat in Rusland? Nooit van gehoord!”

Gegrinnik van 't oud manneke en van al de verbruikers in 't café.

„Ja, Rammel is in Rusland. Awel, dat zult ge binnenkort ook hebben. En als ge dat goed en stevig hebt, wees er zeker van, dan is 't gedaan!”

HUN VERZET EN COLLABORATIE

HUN VERZET EN COLLABORATIE

Lees het fragment over “Luchtbescherming” uit *Hoe spreek ik Duitsch?* (1941)

- Van wie zou dit fragment uitgaan?

.....
.....

- Wat valt je op?

.....
.....
.....

- Is het een voorbeeld van verzetsliteratuur of eerder iemand die collaboreerde?

.....
.....

- Waarom?

.....
.....
.....

Collaboratie

Besprek collaboratie

- Waarom werd er aan collaboratie gedaan?

.....
.....

- Hoe werd er aan collaboratie gedaan?

.....
.....

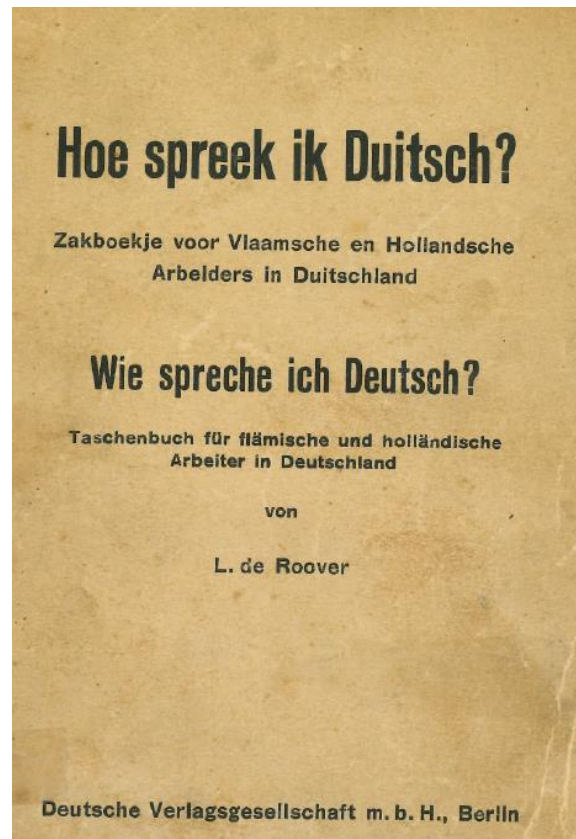
- Wat gebeurde er met collaborateurs na de oorlog?

.....
.....

- Waarom was een boekje als *Hoe spreek ik Duitsch?* van belang?

.....
.....

Context fragment: deze taalgids werd in 1941 gepubliceerd, zodat wie in Duitsland zou gaan werken, zich verstaanbaar zou kunnen maken. Gezien het publicatiejaar en de positieve manier waarop over de Duitsers wordt geschreven, zou je kunnen vermoeden dat dit boekje een vorm van propaganda is.

Lees de 3 fragmenten over uit *De Heldenstrijd der Maquis* van Jos Hakker

- Van wie zou dit fragment uitgaan?

.....

.....

- Wat valt je op? (auteur kwam al eerder voor)

.....

.....

- Wie zou “Marouchka” zijn?

.....

.....

- Is het een voorbeeld van verzetsliteratuur of eerder iemand die collaboreerde?

.....

.....

- Waarom?

.....

.....

Verzet

Bespreek verzet

- Waarom werd er aan verzet gedaan?

.....

.....

- Wie nam er deel aan het verzet?

.....

.....

- Hoe werd er aan verzet gedaan?

.....

.....

- Hoe gevaarlijk was verzet?

.....

.....

- Hoe kwamen verzetslieden aan het licht?

.....

.....

- Wat gebeurde er met gevangen verzetslieden?

.....

.....

- Wat gebeurde er met verzetslieden na de oorlog?

.....

.....

Context fragment:

De Joods Antwerpse bakker Jos Hakker (1887-1967) duikt onder en wordt deel van het Luikse verzet. Zijn getuigenissen over de Jodenvervolging en de toestand in de Dossin kazerne (zie eerder fragment) zijn de vroegste beschrijvingen van deze feiten.

Wanneer wij, in deze brochure, een apart hoofdstuk aan de cheminots wijden is het om de mannen van het spoor meteen onze bewonderende waardeering uit te spreken.

Velen van hen hebben hun tol betaald, zijn door verraad in handen van de Gestapo's gevallen en kwamen te recht in de cellen van de citadel, van de St-Léonardgevangenis of in de concentratiekampen van Hoei en Breendonk. Een eeresaluut aan deze martelaren van een vrijelijk aanvaarden plicht !

Marouchka

Over de maquis te schrijven zonder ook Marouchka te noemen, gaat niet. Wat deze jonge vrouw onder de bezetting heeft gepresteerd grenst aan het ongelooflijke.

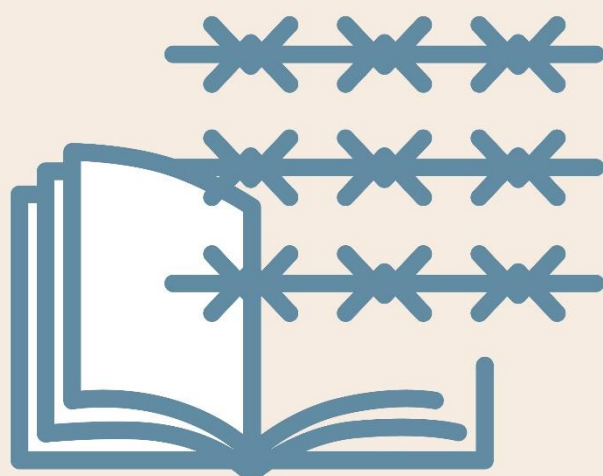
Marouchka is, laten wij het er onmiddellijk aan toevoegen,

een gelegheidsnaam. In de jaren die achter ons liggen heette zij anders, doch het is beter daar niet verder op in te gaan, althans niet voor het oogenblik. Ik had de eer haar te ontmoeten bij een mijner vrienden, een van de leiders van de Witte Brigade. Het is een levenslustige, aardige brunette. Zij behoort tot een wel geziene Luiksche familie.

Zij zou, met een van haar medewerkers, bij mijn vriend dineeren. Zij werd mij voorgesteld als de chef van 700 weerstandstrijders en 1500 officieren, onder-officieren en soldaten die tot bevriende naties behoorden en bij de eerste gelegenheid desertie hadden gepleegd. Er waren daar Russen, Tsjechen, Polen, Elzassers, zoogenaamde Volksduitschers uit Nederland, België, Luxemburg, die tegen hun wil door de nazi's waren ingelijfd en hun wapens tegen den verdrukker wenschten te keeren.

Toen de Duitschers begonnen Belgische mannen als arbeiders te deporteren rijpte in het brein van deze toen 22-jarige heldin het plan deze slachtoffers van de nazi-tyrannie zooveel mogelijk samen te brengen in een brigade die, laten we zeggen, brigade Marouchka zou heeten.

De Heldenstrijd der Maquis (Jos Hakker), p22-23.

HUN GEVANGEN- SCHAP

HUN GEVANGENSCHAP

Breendonk de dood – Edgard Marbaix

Edgard Marbaix wordt in april 1943 opgesloten in Breendonk en zal na zijn vrijlating één van de eersten zijn die schrijft over de gebeurtenissen in het kamp.

Half zes... De Unteroffizier van dienst gelaarsd en gespoord, gooit de zware, gesloten deuren der kamers open.

Opstaan! ... Helaas, ja het is geen nare droom, werkelijk, wij zijn te Breendonk, en een nieuwe dag begint. Wat zal hij ons brengen? De angst grijpt ons om de keel...

Vlug, de galeiboeflommen aan...

Eerste appel in de buitengang der Zuge...

48 Häftlinge anwesend... iedereen aanwezig?...

Wie, mijn God, zou het wel wagen te ontvluchten? Het zou een vrijwillige dood betekenen....

Wat water over onze lichamen, zeep is een onbekende luxe te Breendonk en... wij zijn gereed.

De zware sleutel aan een ring, waarvan het gerinkel u psychisch obsedeert, de cipier 'streelt' met zijn stok de handen van sommige gevangenen die ze in hun zakken staken. Het is een specialiteit van dezen man: één slag voor één hand in den zak, twee slagen voor de twee handen, bij voorkeur op de vingers...

Vraaggesprek

Besprek

- In wat voor kampen werden mensen opgesloten tijdens de Tweede Wereldoorlog?
.....
.....
- Wie belandde er allemaal in de kampen?
.....
.....
- Waarom belandden mensen in de kampen?
.....
.....

- Wat zou de auteur van deze afbeelding willen vertellen over de toestand in Breendonk?

.....

.....

.....

Bekijk de tekeningen

- Wat wordt er volgens jou afgebeeld?

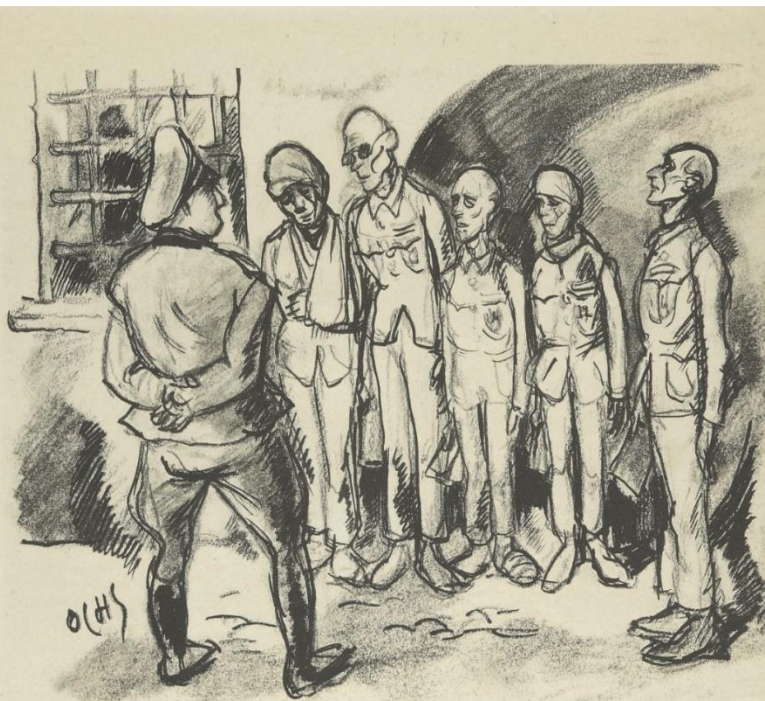
.....

.....

- Hoe worden de figuren voorgesteld?

.....

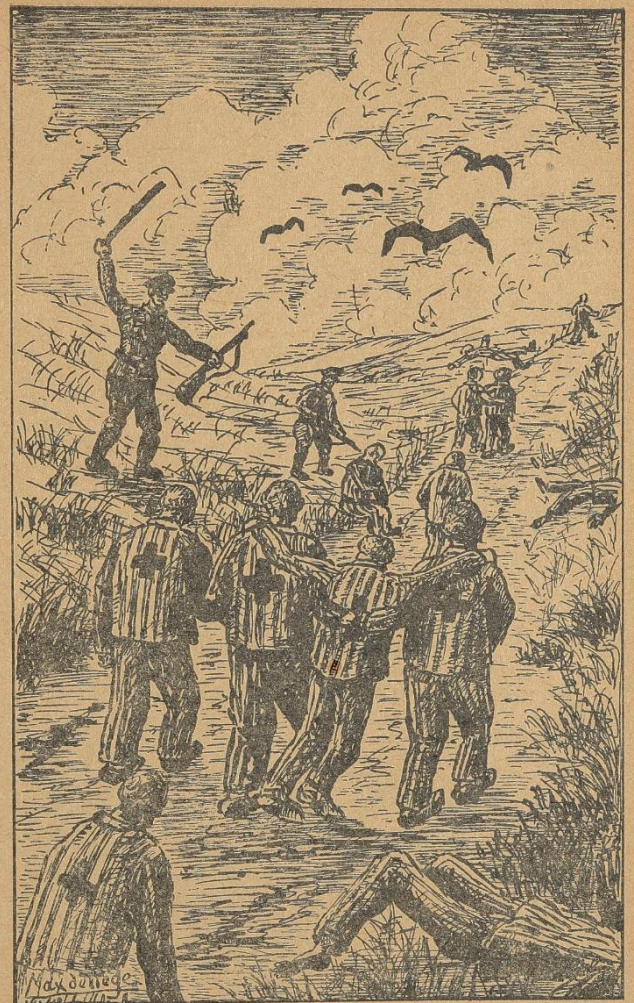
.....

33

LE REVIER

Jacques Ochs Breendonck: *Bagnards et Bourreaux* (Brussel: Editions Du Nord, 1947). Tekening van Jacques Ochs.

Renaat Lambrechts, *Wir, Muselmänner* (Kortrijk: Uitgeverij Leven en handel, 1947). Tekening van Max de Tiège.

Context

Jacques Ochs (1883-1971) is een Belgische schrijver en illustrator uit Luik. Hij werd op 17 december 1940 opgepakt vanwege zijn anti-Duitse tekeningen en opgesloten in het Fort van Breendonk. In het kamp maakt hij tekeningen van zijn medegevangenen en hun bewakers. Hij slaagt erin zijn tekeningen, met behulp van een Vlaamse SS'er uit het kamp te smokkelen en kan ze publiceren in 1947.

Op de tekening zien we het appel van de gevangenen van het revier. Een revier, afkorting van het Duitse Krankenrevier of de ziekenafdeling, is in de taal van de nazi-concentratiekampen een barak voor zieke gevangenen. Ochs stelt zijn onderwerpen altijd net iets beter voor dan in het echt. Zo laat hij hen er niet uitzien als levende lijken.

Context

René Lambrechts (1923-1981) is vanaf 1942 actief betrokken bij het verzet en is een verbindingsagent tussen verschillende verzetsnetwerken. Het netwerk waartoe hij behoorde werd echter door de Duitsers opgerold en op 2 november 1943 werd Lambrechts opgepakt. Hij bracht de rest van de oorlog in verscheidene concentratiekampen door.

Op basis van zijn verhalen maakt de Belgische kunstschilder Max de Tiège (1896-1961) de illustraties voor zijn boek *Wir Muselmänner*.

Deze tekeningen zijn heel expliciet en gruwelijk, omdat de auteur graag de horror van de kampen wil laten zien, zodat dit niet opnieuw zal gebeuren.

Beluister het fragment van Karel Van Daele over de kampen

- Wie is hier aan het woord?

.....
.....

- Welk beeld geeft hij van het kamp?

.....
.....

- Wat is de toon van zijn verhaal?

.....
.....

- Is dit een persoonlijke getuigenis?

.....
.....

- Waarom?

.....
.....

Context fragment: Karel Van Daele is een verzetsstrijder bij het Onafhankelijkheidsfront. Hij wordt in 1942 opgepakt en opgesloten in Breendonk. Daarna wordt hij gedeporteerd naar het concentratiekamp Buchenwald. Later verblijft hij nog in Dora, maar hij kan de gruwel van de kampen overleven. De journalist Marcel Polfliet (1919-1978) vertelt met zijn boek het verhaal van zijn vriend Karel Van Daele. Hij wil hiermee ingaan tegen de sensatiereportages van de kranten over de kampen: 'Velen ondergaan nog den invloed van de nazi-leer en al die oogen moeten opengaan.'

BRONNENOPDRACHT: kranten

Bron 1: *Het Volksbelang*, januari 1933 – “Hitler”

Context: zoek op welk soort krant *Het Volksbelang* is

- Wat is de toon van het artikel? Wordt Hitlers benoeming positief, negatief of neutraal voorgesteld?
.....
.....
- Welke woorden of zinsdelen tonen duidelijk de houding van de krant tegenover Duitsland of Hitler?
.....
.....
.....
.....
- Welke informatie ontbreekt volgens jou over de situatie in Duitsland op dat moment?
.....
.....
.....
.....
- Wie zou de doelgroep van deze krant geweest zijn, en hoe beïnvloedt dat mogelijk de berichtgeving?
.....
.....
.....
.....
- Wat wist men in 1933 nog niet wat jij nu wél weet over Hitler en zijn regime? Hoe beïnvloedt dat je interpretatie van dit artikel?
.....
.....
.....
.....

Hitler

Over Adolf Hitler, wiens naam nu vrijwel op ieders lippen ligt, verscheen in 1932 onder meer te Berlijn een boek van Weigand von Miltenberg, die Hitler spottend Wilhelm III noemt. Het maandschrift «De Vlaamsche Gids» heeft aan dat boek enkele bladzijden gewijd, en misschien zullen eenige bijzonderheden, daaraan ontleend, op dit oogenblik niet onwelkom zijn.

Men weet dat Hitler van nationaliteit Oostenrijker is. Hij vocht echter den grooten oorlog van het begin tot het einde mee als soldaat in een Beiersch infanterieregiment, waar hij het tot korporaal bracht. Nu, Bonaparte was ook een korporaal... Door zijn krijgsdienst in het Duitsche leger verloor hij het Oostenrijksche staatsburgerschap en was dus een tijd lang een staatslooze. Men heeft hem tot hoogleeraar aan de technische hogeschool te Brunswijck benoemd, om hem op die wijze aan het Duitsche burgerschap te helpen.

In de maand April 1919 stichtte hij, met zes oud-strijders, in een Münchener kroegkamertje de N. S. D. A. P. (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei). Het Marxisme moest ge-

dood! Rechts was het Nationale goed, maar het Sociale slecht. Links was het Sociale gerechtvaardigd, maar de verhouding tot de Natie verraad. Hitler nam uit beide het positieve, vormde een eenheid «Nationalsozialismus». Deze gedachte hing echter reeds in de lucht van voor zijn geboorte.

Bij den «Putsch» te München op 9 November 1923 werd hij in de vesting Landsberg gevangen gezet.

Na zijn vestingstraf begon hij concessies te doen aan de machthebbers.

In 1927 verschenen zijn memoriën, «Mein Kampf». Uit deze bombastische herinneringen putten zijn aanhangers geen nieuwe kracht, zooals de orthodoxe Marxisten uit Trotzki's boek «Mijn Leven». Geen synthese en innerlijke opbouw in Hitler's boek (800 blz.) Nergens bespeurt men den adem eener nieuwe wereld. Hij denkt a-historisch, overtuigd een Schepper te zijn, een vat vol ijdelheid en schoolmeesterachtige pretentie, zonder frischeheid, zonder radikaal besluit, een karikatuur.

In 1929 zegt hij vertrouwelijk: Ik ben nu 40 jaar oud; ik moet eindelijk de macht bekomen! IK — niet de idee! Wat Harlekijn! roept Weigand von

Het Volksbelang, januari 1933, fragment

Bron 2: *Het Vrije Limburg*, 3 september 1939 – “Duitsland valt Polen aan”

Context: zoek op welk soort krant *Het Vrije Limburg* is

- Hoe wordt het uitbreken van de oorlog aangekondigd? Eerder feitelijk, angstig of sensationeel?

.....

.....

.....

.....

- Welke landen en gebeurtenissen worden vermeld? Welke niet?

.....

.....

.....

.....

- Hoe probeert de krant de Belgische lezer te situeren in dit conflict?

.....

.....

.....

.....

- Denk je dat Belgische lezers op dat moment de ernst van de oorlog konden inschatten? Waarom wel of niet?

.....

.....

.....

.....

HET VRIJE LIMBURG

ABONNEMENT

's jaars 15.00 Fr. 6 maanden 8.00 Fr.
9 maanden 12.00 Fr. 3 maanden 4.50 Fr.
Abonnementen worden ten allen tijde aangenomen op al de postburelen
des lands en berekend van af de 4-g huuze aanvraag.

NIEUWS- EN AANKONDIGINGSWEEKBLAD

HOOFDORGAAN DER LIBERALE PARTIJ VAN LIMBURG

Bureel te Tongeren : Hoofdbureel te Hasselt : Bureel te St. Truiden :
MOMBERSTRAAT, 10 MAESTRICHTERSTR., 15 ZOUTSTRAAT, 17

AANKONDIGINGEN :

1 fr. per regel. — Provincienieuws : 2 fr. — Vennissen en doodeberichten : 3 fr.
Telefoon : HASSELT 369 ; TONGEREN 238 ; ST. TRUIDEN 354
Postaankondiging : 1442.79

DUITSCHLAND VALT POLEN AAN !

Internationale Hoogspanning

VREESELIJKE RAMP TE LUIK

De bliksem slaat in de lading van twee ondermijnde
bruggen. — Een trein komt in de Maas terecht. —

De eerste aanval

De Duitsers zijn om 5 h. 45 de Poolse grens overschreden. Kottowice, Cracovic, Glydia, Puck, Czeszochowa en Lodz werden gebombardeerd. Warschau werd om 9 u. eveneens door vliegtuigen gebombardeerd.

Fransche Koloniën.

De STAAT VAN BELEG is in Frankrijk en Algerië uitgeroepen.

HET FRANSCH PARLEMENT is voor morgen bijeengeroepen.

De Regering raadt de BEVOLKING aan zich naar het platteland te begeven.

Engeland

Er wordt verklaard dat in geval de proclamatie van Hitler een oorlogsverklaring bete-

Hitler voert het woord

De eerste aanval

De Duitsers zijn om 5 h. 45 de Poolse grens overschreden. Kottowice, Cracovic, Glydia, Puck, Czeszochowa en Lodz werden gebombardeerd. Warschau werd om 9 u. eveneens door vliegtuigen gebombardeerd.

De deutsche aanval gaat langs alle Poolse grenzen in drie richtingen, Oost-Pruisen, Silië en Slowakije.

Hitler voert het woord

Heden morgen is de Rijksdag door Hitler bijeengeroepen. Maarschalk Goering gaf om 10 u. 11 het woord aan Hitler, die dadelijk verklaart dat de kwalen van Versailles onverdraaglijk geworden zijn. Danzig was en is een Duitse stad; de Corridor was en is Duitsch. Al mijn voorstellen werden afgewezen. Het was onmogelijk alles vredelievend op te lossen. Vredelievend onderhandelen werd onmogelijk. Men heeft ons niet alleen afgewezen, maar ons beantwoord met mobilisatie en verhoogde terreur. Duitschland van vandaag mag niet verward worden met dit van 1914.

Wij verklaren dat wij aan het Westen niets gevraagd hebben en ook niets vragen. Wij hebben er geen belangen.

De neutrale staten zullen neutraal blijven. Als Rusland zijn stelsel niet naar Duitschland exporteert blijven we vrienden. Dat we in den wereldoorlog tegen elkaar gevochten hebben zal niet meer voorvallen.

Om 5 u. 45 werd er aan de Duitse grens geschoten. VAN NU AF ZAL BOM MET BOM BEANTWOORD WORDEN.

Ik ben de eerste soldaat van het Duitse Rijk. Van nu af heb ik mijn uniform aangeetrokken. Wanneer ik zal verdwijnen zal Goering mij opvolgen. Valt Goering, dan zal Rudolf Hess fuhrer worden van Duitschland. De Senaat zal de volgende opvolger aanduiden.

Mijn leven is één strijd geweest voor het Duitse volk. Aan de wereld verklaar ik dat Oct. 1918 zich niet meer zal voordoen. We zullen niet capituleren maar wel overwinnen.

FORSTER HEEFT DANZIG AAN DUITSCHLAND TOEGEVOEGD. Ik neem aan. De wet zal zonder uitstel uitgevaardigd worden.

De Reichstag heeft deze wet om 11 uur aangenomen.

In Frankrijk

De ALGEMEENE MOBILISATIE is in Frankrijk uitgeroepen. De generaals Gamelin en Colson werden door Minister president Daladier ontvangen.

De MINISTERRAAD bekrachtigde het besluit tot algemeene mobilisatie over het gansche Fransche grondgebied, Algerie en al de

De Belgische Neutraliteit

De Duitse Verklaring

Het Belga-agentschap deelt mede:

Fransche Koloniën.

De STAAT VAN BELEG is in Frankrijk en Algerië uitgeroepen.

HET FRANSCH PARLEMENT is voor morgen bijeengeroepen.

De Regering raadt de BEVOLKING aan zich naar het platteland te begeven.

Engeland

Er wordt verklaard dat in geval de proclamatie van Hitler een oorlogsverklaring betekent, Engeland en Frankrijk hun verplichtingen tegenover Polen zullen nakomen.

HET PARLEMENT vergadert heden om 18 u. Om 10 u. 45 werd de Poolse Ambassadeur in Downingstreet ontvangen.

Het is verboden het Engelsche grondgebied te overvliegen.

Duitschland

De afweerkanonnen zijn te Berlijn opgesteld. De vreemdelingen die zich in Polen bevinden worden verzocht onmiddellijk dit grondgebied te verlaten.

DE SCHOLEN zijn allen gesloten.

Zwitserland

De ALGEMEENE MOBILISATIE is uitgeroepen.

Nederland

Holland heeft eveneens de ALGEMEENE MOBILISATIE uitgeroepen.

Vereenigde Staten

De Vereenigde-Staten zullen de aankopen van Frankrijk en Engeland financieeren.

Japan

Japan zal een regeling treffen voor de Chinese kwestie en zich hieromtrent verstaan met vreemde mogendheden. Tokio zal de blokkade van Tsin-Tsin opheffen en besprekingen met Engeland voeren.

België

Het Oslo-comité is heden morgen vergaderd.

De MINISTERRAAD komt om 16 u. bijeen.

De BRUGINSTORTING te Luik heeft 8 soldaten en 4 burgers het leven gekost.

Duitschland, Engeland, Frankrijk, Italië, Portugal hebben hun rouwbeklag hieromtrent aan de regeering overgemaakt.

De TENTOONSTELLING van Luik zal om reden van rouw heden avond gesloten worden om 19 u. tot morgen ochtend 8 u.

De EENZELVIGHEIDSKAART moet genomen worden vanaf 15 jaar oud; dit is zeer dringend voor iedereen.

De kinderen moeten insgelijks voorzien zijn van een kaart welke zij altijd bij moeten hebben.

DE OPENING VAN DE JACHT is uitgesteld tot 16 September.

Men is verzocht VOORZICHTIG te rijden over te bruggen, daar zij allen ondermijnd zijn.

Bron 3: *De Vrijheidsklok*, november 1942

Context: zoek op welk soort krant *De Vrijheidsklok* is

- Welke historische gebeurtenissen uit 1942 worden erin genoemd, en hoe worden die gekaderd?

.....

.....

.....

.....

- Welke thema's behandelt deze verzetskrant (bijv. oproepen, nieuws, propaganda, humor)?

.....

.....

.....

.....

- Welke risico's namen de mensen die deze krant maakten en verspreidden?

.....

.....

.....

.....

- Hoe verschilt de toon van deze krant met de andere kranten uit dezelfde periode?

.....

.....

.....

.....

- Hoe probeert de krant de lezer te overtuigen of te mobiliseren? Noem concrete voorbeelden.

.....

.....

.....

.....

De Vrijheidsklok

Orgaan van het Onafhankelijkheidsfront voor Vlaamsch-Brabant en Limburg

II November en het tweede Front

Voor de derde maal herdenken we onder Hitlers bezetting den wapenstilstand van 11 November 1918. Ditmaal echter staat over gansch Europa het probleem van het 2de front op den voorgrond. Voorheen was het 2de front voor velen een wensch, dit jaar is deze idee van *wensch tot wil*, van *wil tot eisch* geworden. Deze geweldige kentering waar een schuchtere wensch uitgroeit tot een wil om morgen een onverschrokken *daad* te worden, weerspiegelt de vastberadenheid van ons volk om van het passieve naar het actief en georganiseerd verzet over te gaan.

Over den wil van onze patriotten om op het *geschikte oogenblik* handelend op te treden, zijn allen het roerend eens. De kwestie der bepaling van het *geschikte oogenblik* moet echter duidelijk worden gesteld.

Vele « strategen » vergeeten dat we in 1942 leven. Zij zien niet dat niet wij den totalen oorlog ontlokt hebben, voelen niet hoe deze totale oorlog ons door Hitler iederendag zwaarder wordt opgedrongen. Voor hen is het 2de front een bij uitstek Engelsch en Amerikaansch probleem. Bij wijze van toegeving zijn zij bereid, nadat zij zullen hebben vastgesteld dat kommandanturen en Gestapo reeds in de richting van Aken marcheren, « heldhaftig » het hunne bij te dragen om de intrede der geallieerden te vergemakkelijken.

Ondertusschen worden door Vlaamsche en Waalse menschen, zoowel patroons als arbeiders, lijdzam wapens gesmeed, kolen gedolven, troe-

pen vervoerd, versterkingen aangelegd. Al deze wapens door onze eigen menschen gemaakt, deze kolen die tot benzine worden omgezet, dat eten uit onze monden ontstolen om de nazihorden te spijzen, bijna gansch onze nationale energie dient rechtstreeks of onrechtstreeks om onze geallieerden te bestrijden. Onze geallieerden bestrijden wil zeggen ons zelf bestrijden. In gewoon Vlaamsch beteekent dit dat wij onze eigen ketens smeden, onze eigen galgen optimmeren, de kogels leveren om onze harten te doorboren.

In den ons opgedrongen totalen oorlog waar door Hitlers horden met oorlogswetgeving en gebruiken geen rekening wordt gehouden, is dus het *geschikte oogenblik VAN DAAG*.

De Serviërs, de Grieken en de Montenegrijnen die den strijd gewapend voeren, hebben niet als voorwaarde bepaald dat de bevrijdende legers eerst tot den Rijn moeten opmarcheeren. Zij kwamen tot de vaststelling dat vreemde bestialische horden hun land overrompelden, zij besloten deze bruin- en zwart-hemden er uit te slaan. Dat is gewone, maar ook de *echte*, de *eenige* strategie die waarde heeft. Van deze waarheid moeten ook al onze menschen doordrongen worden.

Het mag dan ook niet bij woorden blijven. Het *woord* moet tot *daad* worden. Dat wil zeggen ons 2de front ligt bij de hand. Ons *geschikt oogenblik* is dus niet overmorgen of morgen, maar *vandaag*, iederen dag, ieder uur, iedere minuut.

Waar het niet gaat om on-

II November, dag van Vertrouwen en Hoop

Als een stralend licht blijft de datum van 11 November 1918 in onze herinnering voortleven.

Vier lange, bange oorlogsjaren gingen wij gebukt onder een nameloos leed. Honger en koude, werkloosheid en depor- (Zie vervolg blz. 2, kolom 1)

middelrijk de gansche produktie stil te leggen, moet ze zoveel mogelijk verminderd worden; de produktie verminderen is niet voldoende, alle middelen moeten bedacht worden om haar onbruikbaar te maken. Deze aktieve strijd van ons 2de front moet in de kleinste kleinigheden fanatiek worden aangevat. Dat is de taak die zich stelt voor ieder die het met de bevrijding van ons land eerlijk meent. Terugdeinzen voor offers vandaag, staat gelijk met grotere offers voor morgen. Het bestrijden van deze harde noodzakelijkheid staat gelijk met zich, hetzij bewust of onbewust, scharen aan de zijde van de zwarthemden. De periode der veelvuldige tusschenpositie is voorbij.

Het is juist de steeds bredere ontwikkeling van den strijd die het geheel zal doen uitgroeien tot een algemeen gewapend verzet, tot den *nationalen opstand*, tot ons *2de front*, en met ons 2de front, het 2de front der andere volkeren, de landingen, de *BEVRIJDING*, een nieuwe en een betere 11 November, een 11 November die ditmaal voor de komende generaties een herhaling uitsluit.

tatie, armoede en ellende, ziekte en dood, verlatenheid en onrust, scheiding en rouw, onzekerheid en wanhoop drukten ons neer. De knellende prang van de vijandelijke bezetting woog ons al maar zwaarder en zwaarder. Hopen durfden, konden wij bijna niet meer: ons lijden duurde al te lang en reeds te dikwijls waren wij bitter teleurgesteld geworden.

Plots, als een steeds gehoopte en toch onverwachte donderslag weerklonk het: «Wapenstilstand». Eerst durfden wij aan dat geluk niet gelooven. Maar weldra drong de verrukkelijke waarheid tot ons door. Het kanongebulder had opgehouden. De oorlog had uitgewoed. De vijand vluchtte uit ons geteisterd land. De nationale vlag wapperde aan alle vensters. Het nationale volkslied weerklonk geestdriftig. Wij herademden en herleefden. De verrukkelijke zekerheid van bevrijding en vrede doortilde ons als een koesterende zonnestraal na al de doorstane ellende. Gejubbel en gezang. Muziek en dans. Een roes van zege en geluk over de gansche wereld.

En telkenjare weer herdachten wij 11 November, vierden wij dit blijde feest. Tot weer eens dezelfde vijand het orkaan van den oorlog met al zijn afgrijselijkheden ontkende en afschuwelijken rouw en lijden over de menscheid stortte, en ons onder vreemde, vijandelijke verdrukking bracht.

En toch zullen wij dit jaar ook 11 November herdenken. Misschien zullen er noch muziek noch klokkegelui weergalmen: misschien zullen de glorieijke kleuren van onze vaderlandsche vlag nog niet wapperen, maar in ons hart zal 11 November schitteren en leven. Gansch ons gemoed richt zich meer dan ooit naar de belofte van verlossing in dit feest vervat. Ondanks al ons lijden, in weerwil van al onze ellende leeft en bloeit in ons de hoop, de zekerheid dat weldra het gruwelijk oorlogsgeweld een einde nemen zal.

Hoe bitter droef dit jaar de 11 Novemberdag ook wezen

HET INTERVIEW VAN J. STALIN

De nazipers heeft de laatste weken hemel en aarde bewogen rondom het interview van J. Stalin, Voorzitter van den Raad der Volkskommissarissen der Socialistische Sovjet-Republieken, aan den vertegenwoordiger van de Associated Press te Moskou. De Duitsche en de door haar in ons land betaalde pers hoopte door dit interview wantrouwen en verwarring te zaaien. Wat komt in dit zooveel besproken en zoo verkeerd voorgestelde interview het strekt tot uitdrukking? De wil om op basis van de met de Sovjet-Unie afgesloten akkoorden in 1942 het tweede front te zien tot stand komen en niets na te laten om het Roode Leger in zijn titanischen strijd met alle middelen ter zijde te staan. Het ONAFHANKELIJKHEIDS-FRONT wil ook het tweede front en zoo snel mogelijk. Om alle misverstanden uit den weg te ruimen, geven we hieronder den officieelen tekst van het interview:

De vertegenwoordiger van de Associated Press te Moskou, stuurde een brief aan den Heer Stalin, Voorzitter van den raad der Volkskommissarissen der Sovjet-Unie, waarin hij verzocht om een mondeling of schriftelijk antwoord op de vragen die de belangstelling van het Amerikaanse volk bijzonder gaande maken.

Stalin antwoordde: «Daar het mij bij gebrek aan tijd onmogelijk is U een interview

toe te staan, zal ik mij er toe beperken een kort schriftelijk antwoord op uw vragen te geven.

EERSTE VRAAG: Welke plaats neemt in den kijk op den huidige toestand vanuit Sovjet-Russisch oogpunt, de mogelijkheid in van de schepping van een tweede front in Europa?

ANTWOORD: Een belangrijke plaats, ik moet zeggen van het grootste belang.

TWEEDE VRAAG: Is de hulp van Engeland en de Vereenigde Staten voldoende en wat blijft er te doen om deze te verbeteren en uit te breiden?

ANTWOORD: In vergelijking met de hulp aan de geallieerden door de S. U. die het gros der duitsche krachten tot zicht trekt, is de hulp van de geallieerden onvoldoende. Om deze hulp uit te breiden en te verbeteren is maar één ding noodig: het volledig en ten gepaste tijde volbrengen van de verbintenissen aangaan door de geallieerden.

DERDE VRAAG: Hoe groot is het weerstandsvermogen der Sovjet Unie nog?

ANTWOORD: Ik geloof dat het weerstandsvermogen der Sovjet-Unie op geen enkel punt onderdoet en op vele punten superieur is aan deze van het fascistische Duitschland of van gelijk welke andere macht die zich de wereldheerschappij zou willen verzekeren.

Het antwoordt van Stalin dateert van 4 Oktober 1942.

ARBEIDERS, GAAT U NIET NAAR DUITSCHLAND LATEN DOODEN. WEERSTAAT MET ALLE MIDDELEN AAN DE DEPORTATIES!

moge, toch zal hij ons met blijdschap en vertrouwen vervullen. Wij zullen onze dierbare dooden gedenken en een dankbare gedachte wijden aan onze helden en gesneuvelden en gemartelden van de twee wereldoorlogen.

Hoe schrijnend ons tegenwoordig leven ook weze, hoe verontrustend de vijandelijke dwang ook zij, hebben wij

toch alle reden een nieuwen 11 November te verwachten en de verlossing met snelle schreden te voelen naderen.

Zooals de glorievolle strijders van Verdun ons de bevrijding van 11 November 1918 brachten, zoo ook zullen de roemrijke helden van Stalingrad een lichtvolle dageraad op onzen duisteren nacht doen volgen.

Verzet tegen de Deportaties is Nationale Plicht

Allen in 't gelid om de plannen der nazi's te dwarsboomen!

Wat we al lang hebben voelen aankomen en waartegen we bij herhaling hebben gewaarschuwd, doet zich thans voor: *de nazi's hebben een aanvang gemaakt met de openlijke deportaties.*

De waanzinnige offers, aan het Oostelijk front gebracht, hebben Duitschland bloed-arm gemaakt. De honderdduizenden arbeiders uit de bezette gebieden, door den honger « vrijwillig » naar Duitschland gedreven, volstaan al lang niet meer om in het gebrek aan arbeidskrachten te voorzien. De menschen-honger van de Duitse oorlogsindustrie kon niet gestild worden door den « oogst » van de verordeningen van Maart j.l., kon niet gestild worden door de massale deportatie van joodse menschen, vrouwen en kinderen ineluis. Dat alles was voor het nazi-monster slechts een « hors-d'œuvre »! Daarom nu op groote schaal de deportatie van werkkrachten uit België, zooals uit andere « beschermde » landen.

De verordening van 6 Oktober en haar beteekenis

Door de verordening van 6 Oktober wordt in de eerste plaats de werktijd zóó geregeld dat onvermijdelijk een massa werkkrachten als menschenmateriaal voor de nazi-industrie « vrij » komen.

Vervolgens kunnen in alle lagen der bevolking (en we onderlijnen dat de verordening niet alleen de arbeiders treft) de mannen van 18 tot 50, de ongehuwde vrouwen van 21 tot 35 worden opgeëischt en gedeporteerd.

Aldus doet het fascisme het slaventijdperk herleven. De moderne slaven van de XXe eeuw krijgen de onteerende opdracht hun eigen boeien te smeden, hun verdrukking te helpen verlegen. En dit in de gevaarvolle voorwaarden van een onophoudend gebombardeerd Duitschland.

Hoog het verzet!

De kwestie van de deportaties is een aangelegenheid die, zooals we reeds zegden, alle lagen der bevolking aanbelangt. Dat beteekent dus dat het verzet tegen de misdadige naziplannen ook het werk moet zijn van alle lagen der bevolking. Machtiger nog dan in 14-18 de leuze « *niet teekenen!* » moet thans de strijdkreet « *geen man voor het nazi-monster!* » de Belgen bezielen. Patroons zoowel als arbeiders, middenstanders zoowel als zij die een vrij beroep uitoefenen, bedienenden zoowel als boeren, allen — zonder onderscheid — hebben hier hun nationalen plicht te vervullen.

De patroons moeten het zich dus goed inprenten dat *ook zij hun aandeel hebben in dien strijd*. Zij moeten weigeren de door de nazi's gevraagde inlichtingen te verschaffen en, worden zij er toe gedwongen, dan moeten zij verkeerde inlichtingen geven. Streng zullen, na den oorlog, dezen beoordeeld worden, die gemeend hebben aan de eischen der nazi's gehoor te moeten geven.

De arbeiders van hun kant, beschikken over een zeer doelmatig wapen: de staking! Daar waar een deel van het personeel wordt opgeëischt, moeten de anderen als één man voor de repiek zorgen. En vooral het werk niet hernemen, voordat de makkers weer vrij zijn! Geeft ge vandaag toe aan de deportatie uwer makkers, dan is het morgen uw beurt!

Weigeren! Weigeren!

Weigeren!

Tot hier voor wat de bijzondere gevallen der patroons en der arbeiders aangaat. Het algemeen parool voor alle bedreigden, zonder eenige uitzondering, luidt:

Weigert te gehoorzamen! Weigert inlichtingen te verschaffen! Weigert u aan te bieden op de « Arbeitsambten »! Weigert te vertrekken!

En zij die onverhoeds tijdens razzia's in de kluwen

VERZET IN HET GROOT HERTOGDOM LUXEMBURG

Het groote volk van het kleine Luxemburg laat zich door de nazi's niet behandelen als zinloos vee, als karakterloze slaven. Toen Hitler het Groot Hertogdom Luxemburg volledig bij Duitschland inlijfde en de jonge Luxemburgers dwong als Duitse soldaten het Duitse leger te vervoegen, verzette de natie zich met hand en tand tegen die misdaad. Eensgezind nam de gansche bevolking deel aan het verzet: stakingen, protesten, betoogingen, dienstweigeringen. De repressie was schrikwekkend. Maar toch zal Hitler het fiere Luxemburger Volk niet kunnen doen buigen. Daarom heeft het zijn vrijheid en onafhankelijkheid te lief. Daarom heeft het een te diep gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid. Daarom voelt het een te grooten haat tegen slavernij en verdrukking. Eere zij het kranige Luxemburger Volk. Hun vrije, democratische natie moet en zal herleven.

EEN DRINGEND VEREISCHE

Door « Solidariteit - Rood Kruis van het O. F. » wordt alles gedaan wat mogelijk is om de slachtoffers van Hitler te helpen. Om de milde gevers te bewijzen dat hun giften goed toekomen, zorgen wij er voor dat ze in het blad vermeld worden. Het is ons echter onmogelijk melding te geven van gelden of levensmiddelen die niet tot bij ons toekomen.

Wij dringen daarom bij allen die voor « Solidariteit - Rood Kruis van het O. F. » geven er op aan er op te drukken dat het bij het O. F. moet toekomen.

van den vijand vallen en worden gedeporteerd, zij zullen: weigeren mede te werken aan den moord op bondgenooten, weigeren mede te werken aan hun eigen verslaving.

Liever het gevaar van den eervolsten strijd nu, dan den langzamen en eerlozen doodop termijn in de Duitse bagno's!

Sabotage - Deportatie.

Er zijn nog Belgen die het nut der sabotage niet inzien, omdat er na iedere sabotage daad van belang, gijzelaars genomen worden. De stelregel «bij de pakken blijven zitten» is nu vooral totaal uit den boeze.

Is het wegsleepen onzer medemenschen naar Duitschland iets anders dan het nemen van gijzelaars? En welke gijzelaars? Onze werklieden die naar de Deutsche galeiën gestuurd worden, moeten ginder produktief werk leveren en de Deutsche oorlogsproduktie vermeerderen of toch minstens op peil houden. Dat wil zeggen dat die ongelukkige menschen daar verplicht worden, zelf hun lijden te vergrooten door ten gevolge van hun werk, den oorlog te verlengen.

Stelt daar tegenover een sabotagedaad gepleegd, hetzij tegen den bezetter rechtstreeks, hetzij tegen een voor den bezetter werkende industrie. Hier wordt dus vernield, aan de oorlogsmachine geknaagd, de oorlog verkort.

Weliswaar zullen er in het laatste geval gijzelaars genomen worden, misschien slachtoffers vallen, maar hier heeft men toch de voldoening gesmaakt het zijne bij te brengen tot vluggere bevrijding van ons land.

Onder de weggevoerden zullen ook slachtoffers vallen. Velen zullen omkomen van ontbering, voor altijd geknakt terugkomen, anderen zullen sneuvelen onder de bommen die mettertijd als een regen op Duitschland zullen neerkomen.

Als men zich naar Duitschland laat sleepen, loopt men in den muil van den wolf, moet men willoos alles ondergaan en is er kans te sneu-

velen terwijl men zijn eigen slavenketen smeedt.

Als wij hier sabotage pleegen, veel sabotage, helpen wij al die moedige soldaten die met het geweer in de hand voor onze vrijheid strijden. Meer nog, door een reeks van ononderbroken sabotagedaden, kunen wij onze vijanden zoo in de war sturen, dat zij hun opeischingen moeten stopzetten.

Talmt niet langer, kameraden, alle Belgen die het hart nog op de goede plaats dragen. Saboteert, saboteert zonder ophouden, het is ons beste wapen. Zeg niet «ik kan niet»; iedereen kan het, oud of jong, zwak of sterk, iedereen kan een steentje uit het gebouw wegnemen, iedereen, hoe klein, hoe miniem het ook weze, kan er het zijne toe bijdragen om het gebouw te doen instorten.

Geen onderscheid van rang of stand, mag ons van sabotagedaden onthouden, of ons een oogenblik doen aarzelen. Zijn diegenen die hier als gijzelaars genoemd worden intellektueelen of hooger geplaatste personen of kunstenaars, in de eerste plaats zijn het Belgen.

Zijn diegenen die gedwongen worden naar Duitschland te gaan, meestal arbeiders, kleine bedienden, het zijn eerst en vooral ook Belgen.

Wij zijn allen Belgen en allen bereid onzen tol aan de vrijheid te betalen.

Vooruit! Aan het werk! Saboteeren is onze strijd. Saboteeren is ons wapen. Laat er ons een ruim gebruik van maken.

Verplettert het Deutsche nazibeest onder uw sabotagedaden. Gij kunt het als gij het wilt!

Belgen, het vaderland rekent op u! SABOTEERT!

OPPASSEN A.U.B.!

Naar aanleiding van een paar aanhoudingen, werd in het Leuvense heel wat gesproken en overdreven. Zonder kwade bedoelingen werden hier en daar zelfs namen uitgesproken.

Wij vragen dat de patriotten voorzichtiger zouden zijn en nooit namen zouden noemen, want daardoor stellen zij menschen aan gevaar bloot en trekken er onnoodig de aandacht op.

Bron 4: *Het Volksbelang*, 1 september 1945 – “Vijanden van de Democratie”

- Hoe wordt er in het artikel gesproken over vrouwen die met Duitse soldaten omgingen?
.....
.....
.....
.....
- Welke emoties of oordelen zitten er in de taal van het artikel?
.....
.....
.....
.....
- Wat zegt dit over hoe de Belgische samenleving kort na de bevrijding omging met collaboratie?
.....
.....
.....
.....
- Waarom ligt dit onderwerp volgens jou zo gevoelig?
.....
.....
.....
.....

Vijanden van de Demokratie

Eenige weken na den geallieerden inval in Normandië ontving men in Engeland en in de Vereenigde Staten de eerste foto's van het leven in het bevrijde gebied.

Onder deze foto's bevonden zich tooneelen van het zoogenaamd volksge-recht. Men zag vooral vrouwen, die van vriendschappelijken omgang met Duitschers werden beschuldigd en wier haar in het openbaar werd afgesneden na een vertoon, dat aan een soort recht-bank moest doen gelooven, maar waar-bij er natuurlijk geen sprake was van een ernstig recht der verdediging.

Deze foto's hebben in de Angelsak-sische landen den slechtsten indruk ver-wekt. De bladen, die het meest hun sympathie voor het Fransche onder-grondsch verzet hadden laten blijken, waren de eersten om dergelijke feiten te laken.

Voorzeker na al de gruweldaden wel-ke zich tijdens de bezetting hadden voorgedaan en waarbij verraders zich op een nog hatelijker wijze hadden ge-dragen dan de Duitschers zelf, kon men begrijpen dat de volkswoede zich tegen de vrienden van den bezetter zou rich-ten. Maar tusschen begrijpen en goed-keuren is er een groot verschil. Van Engelschen en Amerikanen, die van jongsaf leven in den eerbied voor het gerecht kan men niet verwachten, dat zij willekeur, — door wie zij ook moge bedreven worden, — zouden goedkeuren.

Een begrijpelijk protest

Eenigen tijd geleden heeft men in Frankrijk het feit beleefd, dat politieke

verdachten door gewapende greepen u- de gevangenis werden weggerukt en « terechtgesteld ».

Onmiddellijk is daartegen verzet ge-rezen en het blad «Le Monde» heeft een artikel betoogd, dat hier geen sprake kon zijn van terechtstelling, vermits er geen normale rechtspraak was ge-schied.

Degenen die van de bestaande ver-warring gebruik maken om naar eige goedvinden beklaagden of veroorde- den ter dood te brengen, zijn geen di- naars van het volksgerecht maar moe- denaars, schrijft het blad. Zij doen a- breuk aan het heldhaftig karakter van het verzet tijdens de bezetting en bre- gen de zuivering in het gedrang doordat zij haar, in de oogen der bevolking, hatelijk maken.

Dit protest tegen willekeur en geweld is begrijpelijk. Het is ook noodig indien men het grondwettelijk, democratisch regiem wil behouden.

Een diktatuur van het geweld, onder welk voorwendsel ook, is inderdaad on- dultbaar en men kan in een land slechts normale toestanden herstellen en het aanzien van het democratisch re- giem verstevigen wanneer men zelf be- gint de rechten van den mensch te ee- biedigen. Dit beteekent geenszins, dat men het verraad onder zijn besche- ming zou nemen, maar eenvoudig dat men, in tegenstelling met wat zich onder diktatoriale reglemen voordoet, voor een onpartijdige rechtspleging moet zorgen want dit is de eenige, welke door een beschaafd volk kan aanvaard wor- den.

Het Volksbelang, 1 september 1945, fragment

Vergelijk de vier bronnen

- Hoe verandert de toon van de berichtgeving tussen 1933 en 1947?
.....
.....
.....
.....
- Wat leert deze reeks bronnen je over de rol van de pers in tijden van crisis, oorlog en herstel?
.....
.....
.....
.....
- Welke bronnen lijken het meest betrouwbaar? Waarom?
.....
.....
.....
.....
- Waarin verschillen *Het Volksbelang* en *Het Vrije Limburg* van de verzetskrant?
.....
.....
.....
.....
- Hoe helpen deze bronnen je om te begrijpen hoe gewone mensen in België de oorlog beleefden?
.....
.....
.....
.....

BEGRIPPENLIJST

De Achttiendaagse Veldtocht:

is de periode van achttien dagen waarin het Belgische Leger het land probeert te verdedigen tegen de Duitse aanvallers. België moet zich uiteindelijk overgeven op 28 mei 1940.

D-Day (Decision Day):

was de dag waarop "Operatie Overlord" begon: de geallieerden beginnen aan de bevrijding van Europa van de Duitse overheersing, op 6 juni 1944

Nazi:

is een afkorting van het Duitse woord "Nationalsozialist" (nationaal-socialist)

Propaganda:

is een vorm van communicatie, waarbij door een belanghebbende partij wordt getracht aanhangers voor haar gedachtegoed te winnen. Door het bewust verspreiden van eenzijdige, selectieve of misleidende informatie, wordt geprobeerd de publieke opinie te bespelen.

Rantsoenering:

de oorlog maakte het moeilijk om producten te maken of in te voeren, waardoor er tijdens de Tweede Wereldoorlog aan bijna alles een tekort was. Om te waken over een eerlijke verdeling van eten en kledij, besliste de overheid dat iedere Belg rantsoeneringskaartjes of bonnen kreeg waarmee je een bepaalde hoeveelheid van producten kon aankopen.

Sovjet-Unie:

(Unie van Socialistische Sovjetrepublieken (USSR)), was een communistische federatie in Europa en Azië die bestond van 1922 tot 1991. Landen in de Sovjet-Unie: Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Estland, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Letland, Litouwen, Moldavië, Oezbekistan, Rusland, Tadzjikistan, Turkmenistan en Oekraïne.

SS of Schutzstaffel:

was een paramilitaire organisatie binnen de Duitse nazipartij die oorspronkelijk Adolf Hitlers lijfwacht was en uitgroeide tot een beruchte elite- en veiligheidsorganisatie die verantwoordelijk was voor vele gruwelijkheden tijdens het naziregime.

Stalingrad:

(nu Volgograd) is een Russische stad op de westelijke oever van de rivier de Wolga.